

BERICHTEN

Verenigingsverslagen en mededelingen

NEDERLANDSCH TANDHEELKUNDIG
GENOOTSCHAP

Samenstelling nieuw bestuur

Tijdens de najaarsvergadering op 29 september 1977, te Utrecht gehouden, is het nieuwe bestuur van het *Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap* gekozen. De samenstelling is thans als volgt:

Voorzitter: Dr. T. Pilot;

Vice-voorzitter: Prof. Dr. P. A. E. Sillevius Smitt;

1e Secretaris: T. G. J. Kuiperes;

2e Secretaris: P. Bok;

Penningmeester: Dr. P. R. van Mens.

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR
PARODONTOLOGIEVerslag Voorjaarsvergadering d.d. 3 maart
1978

Tijdens de Voorjaarsvergadering van de *Nederlandse Vereniging voor Parodontologie*, op vrijdag 3 maart jl. in het Tandheelkundig Instituut van de rijksuniversiteit te Utrecht gehouden, is tot slot van de bijeenkomst Prof. D. F. Veldkamp (Haren-Gr.) tot *erelid* van de vereniging geïnstalleerd.

Eerder op de dag, tijdens het huishoudelijke gedeelte van de vergadering, vond een bestuurswisseling plaats. Het bestuur – overeenkomstig een enigszins gewijzigde structuur – is voor de periode 1978-1979 thans als volgt samengesteld:

J. L. M. van den Heuvel: voorzitter;

G. J. van Campen: vice-voorzitter;

W. F. B. de Jong: 1e secretaris, Grensland 5, 1261 GS Blaricum;

Dr. T. Pilot: 2e secretaris, tevens 'associate editor'*);

J. P. van Hoeve: penningmeester;

C. C. Schokking: assessor;

U. van der Velden: assessor buitenland.

Tijdens het wetenschappelijke gedeelte werden de navolgende voordrachten gehouden:

P. A. Zillén (Stockholm): 'Group dynamics in patient education.'

M. Midda (Bristol): 'Can theory be practical?'

C. H. Dexter (Londen): 'Some aspects of communication in patient motivation.'

Internationaal

INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR
DENTAL RESEARCHVerslag 56e congres te Washington (V.S.) in
maart 1978

Van 16 tot 19 maart 1978 werd in Washington het 56e congres van de International Association for Dental Research georganiseerd. Deze organisatie, die in 1920 werd opgericht door een aantal New Yorkse tandartsen en wetenschappers, is uitgegroeid tot een internationaal ontmoetingspunt voor al diegenen die zich op één of andere wijze bezighouden met het onderzoek van de mondholte, haar omringende structuren en voorts met al die factoren die van invloed zijn op de gezondheid van de mond. Dit jaar verschenen 1193 korte resumé's van de verschillende voordrachten in 'the Journal of Dental Research', het officiële orgaan van de organisatie. Hoewel ongeveer 50% van de onderwerpen gewijd was aan onderwerpen die met plaque te maken hadden was de andere 50% van de onderwerpen zo gevarieerd, dat men onwillekeurig onder de indruk komt van de huidige uitgebreidheid van het tandheelkundig onderzoek. B.v. binnen werkgroepen als pulpabiologie, cariologie, materiaalkunde, parodontale afwijkingen, neurologie, prothetiek, kaakchirurgie, speeksel, harde weefsels etc. kwamen onderwerpen ter sprake waarvan ondergetekende zelfs tijdens zijn studie nooit had gehoord. Een paar voorbeelden: bij materiaalkunde 'Photoelastic determination of stresses included by titanium blade implants'; bij de prothetiek: 'In-vivo laser welding of dental alloys'; bij de neurologie: 'Signal detection theory'; bij de parodontologie: 'Cyclic nucleotide and theophylline effects on epithelial growth in vitro'. Zo kunnen er tientallen voorbeelden worden genoemd binnen het uitgestrekte terrein van het tandheelkundig onderzoek, zodat de conclusie mag worden getrokken dat de tandheelkunde een volwaardige wetenschap is geworden, een feit dat door praktiserende tandartsen nog weleens in twijfel wordt getrokken. Naast het grote aantal voordrachten werden eveneens een aantal symposia georganiseerd, met onder meer als onderwerpen: ontwikkelingen in de pulpaovertopping, kaakbewegingen en kaakstand, niet cariogene zoetmakers, huidige concepten van de craniofaciale ontwikkeling, werking van calcium en fosfaten in bot etc. Uiteraard werd door ondergetekende een keuze gemaakt waarbij vooral de nadruk lag op onderwerpen uit de Preventieve Tandheelkunde, de Sociale Tandheelkunde en de Gedragwetenschappen en opvallend was dat binnen deze terreinen weinig nieuws was te vernemen. Anderzijds is het nuttig effect van dergelijke voordrachten gelegen in het feit dat men een aantal problemen duidelijk geordend krijgt voorgeschoteld, de discussie na de voordrachten en dat men de sprekers in de wandelgangen vragen kan stellen.

De bekende Zwitser Mühlemann gaf in het symposium over de niet-cariogene zoetmakers (stoffen zoals b.v. sorbitol, xylitol, mannitol) nog eens een overzicht van zijn methodiek van de intra-orale pH-meting en de pH-veranderingen die in de plaque ontstaan door de consumptie van een groot aantal Zwitserse tussendoortjes en frisdranken. Veel van de inhoud van de voordrachten van dit interessante symposium is overigens terug te vinden in het overzichtsartikel Voeding en Tandcariës van Toors (Ned Tijdschr Tandheelkd 85 (1978), maart blz. 89-98).

Tussen de anti-saccharose propagandisten was MacKay een uitzondering. Hij beschreef de visie die men in de industrie heeft op de voedingsgewoonten van de bevolking. Naast de opsomming van de bekende argumenten dat suikers ook in vruchten voorkomen, dat mensen nu eenmaal van suiker houden, dat het iemands eigen verantwoordelijkheid is suiker te consumeren, beschreef hij het uiterst kostbare procédé van het op de markt brengen van een nieuw snoepje. Door b.v. factoren als de research en het testen van niet-cariogene zoetmakers in bepaalde produkten, de reclamecampagnes, de verkoopmethodiek, de vraag of het produkt door het publiek wordt geaccepteerd, is de ontwikkeling van een dergelijk nieuw produkt een uiterst kostbare en voor de industrie riskante kwestie.

Gezondheidszorg

In een ander boeiend symposium, genaamd alternatieve benaderingen om de mondgezondheid te verbeteren – prioriteiten voor het beleid – kwam vooral de vraag naar voren of de zorg die tandartsen verlenen inderdaad effect heeft op de verbetering van het gezondheids-toestand van de mond. Horowitz verwees onder meer naar de filosoof Illich die in zijn geruchtmakende boek 'Medical Nemesis' de mening heeft verkondigd dat het medische systeem een bedreiging voor de gezondheid is geworden. Deze stelling wordt uitgewerkt met behulp van het begrip 'iatrogenese' wat op letsels en ziekten duidt die ontstaan zijn door de activiteiten van artsen. Deze spreker stelde vast dat iatrogenese ook in de Tandheelkunde voorkomt; hij verwees hierbij naar de slechte kwaliteit van de vullingen, de overhang en inadequate randvullingen, de achtergebleven wortelresten bij extracties etc. Voorts stelde hij de paradoxale rol van de overheid vast die enerzijds de gezondheidsvoorlichting en -opvoeding propageert en anderzijds de reclame voor rook- en snoepartikelen stimuleert. Overigens allemaal bekende feiten, echter nu eens in een boeiend betoog naast elkaar geplaatst en geordend. De Australiër Burt en de Amerikaan Bailit toonden in een historisch overzicht aan dat de zorg van tandartsen inderdaad kan leiden tot een langer uitstel van extractie. De sociaal-economische klasse, met opleiding, beroep en inkomen als voornaamste variabelen heeft een duidelijke invloed op het fluoridegebruik, de mondhygiëne en de mogelijkheden tot verzorging (kroon- en brugwerk

*) De *Journal of Clinical Periodontology* – met Dr. T. Pilot als 'associate editor' – is immers, onder meer, het officiële tijdschrift van de 'Dutch Society of Periodontology'.

etc.). Daar lage sociaal-economische klassen ook dankzij culturele factoren, minder zorg krijgen is er dus duidelijk sprake van een nuttig effect van de zorg van tandartsen. Direct moet echter worden ingegaan op het feit dat in het symposium de vraag vermeden werd of de gehele gezondheidstoestand van de mond nu inderdaad verbeterd door het geven van zorg. Vragen, of een gevuld element met een fistel apicaal te verkiezen is boven de toestand die ontstaat door extractie, of dat een mond met een volledige prothese de voorkeur verdient boven een betande kaak vol met pockets en wat is überhaupt een gezonde mond, kwamen niet ter sprake. De opmerking van één van de toehoorders over het gegeven dat ondanks de voortreffelijke verzorging van de jeugd in Nieuw-Zeeland door de kindertandverzorgsters, 37% van de bevolking tussen de 35-45 jaar al volledig tandeloos is en het feit dat hoewel in Oslo de tandarts-patiëntratio 1 op 600 is, zeer velen ernstige parodontale afwijkingen hebben, is illustratief voor de constatering dat vergrote zorg niet persé behoeft te leiden tot een goede gezondheidstoestand van de mond. De overige voordrachten van dit symposium waren gewijd aan preventieve mogelijkheden op beleidsniveau, de onderzoekrichtingen en het effect van onderzoek waarbij de bekende parodontoloog Harold Loë uit Denemarken, aan het woord kwam.

Gedragwetenschappen

Bij de sectie Gedragwetenschappen lag de nadruk voornamelijk op psychologisch onderzoek. Relaxatie-technieken voor angstige patiënten, relatie hartslag en angst, persoonlijkheidskenmerken en preventieve gedragingen, invloed van moeders op angstige kinderen, reactie op pijn en het verwerken van pijn, etc. etc. waren hier onder meer onderwerp van belangstelling. In een onderzoek van Jackson kwam naar voren dat de schatting over de angst die patiënten hebben voor bepaalde behandelingen door tandartsen en mondhygiënisten niet altijd accuraat is. In het algemeen wordt die angst te hoog geschat, echter met uitzondering voor behandelingen als boren en tandsteenverwijdering. Hier wordt de angst van patiënten in het algemeen ondergewaardeerd. Gale onderzocht of pijn bij kaakgewrichtsafwijkingen (T.M.J. dysfunction syndrome) een reden was om zich te laten behandelen en onder behandeling te blijven. Dit bleek niet het geval, waarbij vermoedelijk als reden genoemd kan worden dat deze pijn door het langzame gewenningsproces niet als ernstig wordt beschouwd. Daar er bovendien bij dit soort klachten een duidelijke relatie bestaat met psychische factoren, zou vermindering van stress de pijn kunnen beïnvloeden. Tot slot van deze korte bespreking van het onderwerp gedragwetenschappen een onderzoek naar de bronnen van stress in de tandheelkundige praktijk, zoals ervaren door de tandarts (Wert). De meest genoemde oorzaken door de 257 ondervraagde tandartsen en hun personeel waren het achterlaten op het werk en tijdens

tiënten, het werken met patiënten die pijn hebben de dag op het tijdschema, prikkelbare paven en hun klachten, financiële druk.

Sociale tandheelkunde

In deze sectie lag de nadruk voornamelijk op economische en financiële aspecten. Binnen de tandheelkundige gezondheidszorg waren er ook voordrachten over kwaliteitscontrole, hobby's van tandartsen, tevredenheid met het werk van tandartsen, tandarts-patiëntrelatie, gehandicaptenzorg. Aangezien men in de V.S. geen ziekenfondsverzekering kent zoals die in sommige Europese landen aanwezig is, waren er nogal wat voordrachten over verzekeringsaspecten van tandheelkundige zorg. Ook de invloed van de drinkwaterfluoridering op het praktijkpatroon kwam ter sprake (Gift). Hier bleek dat hoe langer de D.W.F. in een streek was ingevoerd, des te minder tijd besteden tandartsen aan conserverende en prothetische ingrepen. Voor wat betreft het werk van mondhygiënisten waren er geen verschillen aan te tonen tussen wél en niet-gefluorideerde gebieden.

In een onderzoek (Doherty) over de kosten en het effect van preventieve maatregelen gehouden bij groepen schoolkinderen tussen de 11 en 15 jaar, worden na 1 jaar geen verschillen gevonden met als maatstaf de D.M.F.-score. De kosten lagen echter in de groep die alle preventieve behandelingen had gekregen (fluoridemondspeeling, A. P. F.-gel en nuva-seal sealant) aanmerkelijk hoger dan bij de controle groep bij wie geen enkele preventieve maatregel was ingevoerd (\$ 50.45 per kind tegen \$ 10.11).

Uit een onderzoek over kwaliteitscontrole (Morrison) bleek dat het gebruik van cofferdam een positieve invloed had op de kwaliteit van de amalgaamvulling. Tandartsen die hun eigen laboratoriumwerk deden hadden significant beter kroon- en inlaywerk dan tandartsen die hun werk uitbesteden aan commerciële laboratoria, de esthetiek was echter minder. Uit een onderzoek (Milgrom), ook van de Universiteit van Washington (Seattle), bleek dat controle van restauraties in de mond door collega's een positieve invloed had op de kwaliteit van het werk. Tandartsen die feedback kregen op de gemaakte restauraties (hun prestaties werden door collega's met hen besproken) leverden betere prestaties dan zij die geen feedback kregen.

Slotopmerkingen

Tot slot van dit verslag het volgende. Er waren weinig Nederlanders die verslag deden van hun onderzoek; Van Palenstein Helderman en Huis in 't Veld uit de afdeling Preventieve tandheelkunde van de rijksuniversiteit te Utrecht hielden een voordracht in de sectie over de *Streptococcus Mutans*. Ook stonden er in het programma een tweetal voordrachten door stafleden van de Subfaculteit uit Nijmegen, die echter door ondergetekende niet zijn gevolgd.

In de wandelgangen kon men vernemen dat

zeker voor de voordrachten uit de Gedragwetenschappen, deze soms van een bedenkelijk laag niveau waren. Een andere opmerking was dat de meeste voordrachten in zo'n snel tempo werden afgedraaid (10 minuten spreektijd, 5 minuten discussie), dat vele bijna niet waren te volgen. De waarde van dergelijke congressen is echter voornamelijk gelegen in de contacten die men legt; men leert de schrijvers uit de literatuur kennen en men kan uit de gesprekken horen in welke richtingen het onderzoek zich gaat ontwikkelen.

M. A. J. Eijkman

Binnenland

KONINKLIJKE ONDERSCHIEDINGEN

Ter gelegenheid van de verjaardag van Hare Majesteit de Koningin zijn de collegae Sj. Wiemans (De Bilt) en mevr. C. M. Verschoor-Isebree Moens (Zeist) resp. benoemd tot officier en ridder in de orde van Oranje-Nassau.

PROMOTIE

J. W. E. van Dijk

Op vrijdag 7 april 1978 promoveerde de heer J. W. E. van Dijk tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen, op een proefschrift getiteld: 'The electrochemistry of dental enamel and caries'.

Promotors waren Prof. Dr. F. C. M. Driessens en Prof. Dr. G. A. J. van Os (hoogleraar in de bio-fysische chemie), terwijl Dr. J. M. P. M. Borggreven als coreferent optrad.

Dr. Van Dijk is als scheikundige verbonden aan de Werkgroep Tand- en Mondziekten van de Gezondheidsorganisatie T.N.O. te Utrecht.

SUBFACULTEIT DER TANDHEELKUNDE VAN DE VRIJE UNIVERSITEIT

Aankondiging
lustrumcongres
'Universiteit en
Gezondheidszorg' d.d. 14
en 15 september 1978

De lustrumcommissie 'Tendens' van de Subfaculteit der Tandheelkunde van de Vrije Universiteit te Amsterdam maakt bekend dat op donderdag 14 en vrijdag 15 september 1978 een congres zal worden georganiseerd ter gelegenheid van het tweede lustrum van genoemde Subfaculteit. Dit congres - dat als thema heeft 'Universiteit en Gezondheidszorg' - vindt plaats in de Aula van het Hoofdgebouw van de Vrije Universiteit, de Boelelaan 1105 te Amsterdam (Buitenveldert).

Het programma omvat onder meer de navolgende toespraken resp. lezingen.

Donderdag, 14 september 1978

Welkomstwoord door de praeses van de lustrumcommissie, Drs. W. Kalk.

Toespraak door de Rector Magnificus van de

Vrije Universiteit, Prof. Dr. D. M. Schenkveld: 'De Vrije Universiteit en de Subfaculteit Tandheelkunde.'

Herdenkingsrede, uitgesproken door de decaan van de Subfaculteit.

Toespraak door de voorzitter van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, Drs. A. J. C. Schoemaker: 'Tandheelkundige gezondheidszorg in de toekomst.'

Voorrecht door G. Willner: 'Die Grundlagen Gleitbahnbezogener Prothetik: Zahnführung oder Gelenkführung.'

Vrijdag, 15 september 1978

Inleiding door de gespreksleider Prof. Dr. P. A. E. Sillevius Smitt.

Lezing door de heer P. Brouwer, voorzitter van de Organisatie van Nederlandse Tandprothetic: 'De tandprotheticus: waarom en hoe?'
Lezing door Dr. L. Coppes: 'Delegeren van de prothetische hulpverlening een levensnoodzaak?'

Lezing door Prof. G. E. Flögel: 'Is de tandheelkundige professie in staat de problemen rond de prothetische hulpverlening op te lossen?'

Lezing door de heer R. W. Tolmeijer, lid van de Vereniging van Laboratoriumhoudende Tandtechnici in Nederland (V.H.L.T.): 'De plaats van de Nederlandse commerciële tandtechnische laboratoria in de tandheelkundige gezondheidszorg.'

Paneldiscussie, waaraan tevens wordt deelgenomen door Drs. A. J. C. Schoemaker en de heer J. Hogenes, beleidsmedewerker van het C.N.V.

Lezing door Drs. J. G. A. Advocaat: 'De tandheelkundige gehandicaptenzorg en de taak van de universiteit hierin.'

Lezing door Drs. S. E. W. Engels: 'Bijzondere tandheelkundige hulp in centra of in de algemene praktijk?'

Paneldiscussie, waaraan tevens wordt deelgenomen door Drs. J. Boehmer, lid van het Hoofdbestuur van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde en de heer H. Blokker, directeur van de Amsterdamse Vereniging ter Bevordering van Tandheelkundige hulp aan Ziekenfondsverzekerden A.T.Z.

Aan deze lustrumviering is tevens een 'Dentale Expositie' verbonden.

Belangstellenden voor dit congres dienen zich voor het verkrijgen van een registratieformulier tijdig te wenden tot het Congresbureau Vrije Universiteit, postbus 7161 te Amsterdam, want de inzenddatum sluit 31 juli a.s.

SUBFACULTEIT DER TANDHEELKUNDE R.U. UTRECHT

Aankondiging Postacademisch Onderwijs

Cursus Stralenhigiëne in de tandheelkunde*Inhoud*

Deze cursus is bedoeld om de algemeen-practicus die informatie te verstrekken die hem in staat stelt met begrip zinvolle stralenhigiënische maatregelen te nemen. Behandeld worden:

- a. produktie en eigenschappen van röntgenstraling;
- b. meting van straling;
- c. schadelijke effecten;
- d. wettelijke voorschriften i.v.m. stralenveiligheid;
- e. maatregelen ter bescherming van de patiënt;
- f. maatregelen ter bescherming van de tandarts.

Datum

Vrijdag 18 oktober.

Werktijden

8.30-17.00 uur.

Docenten

Prof. J. van Aken, J. J. Keur, G. C. H. Sande-rink, H. T. Tan en J. W. Verhoeven.

Aantal deelnemers

Minimaal 10, maximaal 30.

Aanmelding

Vóór 1 september 1978.

Cursusgeld

Het cursusgeld bedraagt f 300,00 (inclusief de lunch en literatuur, welke u vóór de cursus zal worden toegezonden).

Verdere mededelingen

Instrumentarium behoeft niet te worden aangeschaft of meegebracht.

A-cursus Dr. Arne G. Lauritzen

In oktober 1978 zal een A-cursus worden gegeven, getiteld: 'Ideal occlusion, what is it, how do I get it.' De inhoud van deze cursus omvat theoretische inleidingen over anatomie en fysiologie van het kaakgewricht, bewegingsmogelijkheden en -patronen van de onderkaak, rustpositie, verticale dimensie, centrale occlusie.

Verschillende concepten van occlusie zullen worden besproken, alsmede functionele stoornissen van het kauwstelsel. Voorts worden klinische demonstraties gegeven aan de hand van een tweetal patiënten.

Data

Dinsdag 24 oktober tot en met zaterdag 28 oktober 1978.

Werktijden

8.45-17.00 uur.

Aanmelding

Vóór 15 augustus 1978.

Cursusgeld

Het cursusgeld bedraagt f 1.250,00, inbegrepen een handleiding. Aan cursisten die zich afmelden zal een gedeelte van de kosten in rekening moeten worden gebracht.

Bij onvoldoende deelnemers gaat de cursus niet door. Omstreeks 15 september ontvangt U hierover bericht.

Bovengenoemde cursussen worden gegeven in het Tandheelkundig Instituut der rijksuniversiteit te Utrecht, Sorbonnelaan 16, De Uithof-Utrecht, telefoon 030-533944.

Opgave voor deelname kan uitsluitend schriftelijk geschieden ter attentie van mevr. C. M. M. Madjdian-Stringa (adres zie hierboven).

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland

** Eerste vermelding**1978**26-30 juni*

84th Meeting American Dental Society of Europe, Promenade Hotel, Den Haag. Registratie (ook voor Nederlanders niet-leden) bij: Hon. Secretary Brian J. Parkins, 57 Portland Place, Londen, WIN 3AH, Engeland.

24-29 juli

Herdenking 50 Jaar Tandheelkundig Onderwijs in Indonesië te Soerabaja. Inl. R. Iskander D. D. S., Airlangga Universiteit, Jl. Dharmahusada 47, Soerabaja, Indonesië.

29 augustus-1 september

Postacademisch cursus 'Orale pathologie', Vrije Universiteit, Amsterdam. Inl. Mej. R. Mooijen, afd. Pathologie van de Mondholte, De Boelelaan 1117, Amsterdam (tel. 020-542306).

12-15 september

4th International Congress on Dentistry for the Handicapped, Londen, Engeland. Inl. Conference Office, Birmingham Dental Hospital, St. Chad's Queensway, Birmingham B4 6NN, Engeland.

14-15 september

Congres 'Universiteit en Gezondheidszorg' t.g.v. het 2e lustrum van de Subfaculteit der Tandheelkunde van de Vrije Universiteit te Amsterdam.